

RUS TILI DARSLARIDA LINGVOMADANIY YONDASHUV: SAMARADORLIGI VA MUAMMOLARI

Bo‘riboyeva Ismigul Baxtiyorovna
Mirobod tumani 125-sonli maktabning
rus tili fani o‘qituvchisi
ismigulburiboyeva@gmail.com

Annotatsiya: Ushbu maqolada rus tili darslarida lingvomadaniy yondashuvdan foydalanishning ahamiyati, afzalliklari hamda duch kelinadigan muammolar tahlil qilinadi. Til o‘rgatish jarayonida faqat grammatik bilim emas, balki shu tilga oid madaniyat, urf-odatlar va kommunikativ xatti-harakatlarni ham o‘rgatish zarurligi asoslanadi. Maqolada zamonaviy metodlar, o‘quvchilarda tilga nisbatan qiziqishni oshirish vositalari va lingvomadaniy kompetensiyani shakllantirish usullari ko‘rib chiqiladi.

Kalit so‘zlar: Rus tili, lingvomadaniy yondashuv, o‘qitish metodikasi, madaniyat, chet tili sifatida, lingvomadaniy ko‘nikma, metodik muammo, ta’lim texnologiyalari.

Аннотация: В данной статье анализируются значение, преимущества и проблемы применения лингвокультурного подхода на уроках русского языка. Обосновывается необходимость обучения не только грамматике, но и культуре, традициям и коммуникативным моделям, связанным с языком. Рассматриваются современные методы, средства повышения интереса учащихся к изучению языка и способы формирования лингвокультурной компетенции.

Ключевые слова: Русский язык, лингвокультурный подход, методика преподавания, культура, как иностранный язык, лингвокультурный навык, методическая проблема, образовательные технологии.

Annotation: This article analyzes the importance, advantages, and challenges of applying the linguocultural approach in Russian language lessons. It emphasizes the need to teach not only grammar but also the culture, traditions, and communicative patterns associated with the language. The article examines modern teaching methods, tools for increasing students’ interest in language learning, and ways to develop linguocultural competence.

Keywords: Russian language, linguocultural approach, teaching methodology, culture, as a foreign language, linguocultural skill, methodological issue, educational technologies.

Chet tilini o‘rganish — bu faqat yangi so‘zlar va grammatik qoidalarni yodlash emas, balki butun bir xalqning madaniyatini his qilishdir. Rus tilini o‘zlashtirish jarayonida lingvomadaniy yondashuv o‘quvchilarga tildagi bilim bilan bir qatorda, shu tilda so‘zlashuvchi xalqning urf-odatlarini, qadriyatlarini va muloqot uslublarini ham o‘rganish imkonini beradi. Ushbu maqolada rus tili darslarida lingvomadaniy yondashuvning samaradorligi va uni qo‘llashda uchraydigan metodik muammolar tahlil qilinadi.

Til va madaniyat bir-biridan ajralmas tushunchalardir. Rus tilini o’rgatishda madaniy kontekst — bu nafaqat so’z ma’nosini, balki uni qanday vaziyatda, kimga va qanday ohangda ishlatishni tushunishdir. Masalan, rus tilidagi "Вы" va "ты" murojaat shakllari faqat grammatik farq emas, balki madaniy holat — hurmat, ijtimoiy masofa va kontekstga bog’liq.

Madaniy tafakkur o’quvchiga tilni faqat eslab qolish emas, balki his qilish, to’g’ri situatsiyada qo’llash imkonini beradi. Bu tilni “tirik organizm” sifatida tushunishga olib keladi.

Lingvomadaniy ko’nikma — bu o’quvchining til vositasida boshqa madaniyat vakillari bilan to’g’ri, mos va samarali muloqot qila olish qobiliyatidir. Bunday ko’nikma faqat lingvistik bilimlar orqali emas, balki madaniyat, urf-odatlar va ijtimoiy kontekstlarni chuqur tushunish orqali shakllanadi. Rus tilini chet tili sifatida o’rgatishda lingvomadaniy ko’nikmani rivojlantirish uchun quyidagi asosiy usullar samarali hisoblanadi:

1. Dialogli matnlar asosida dars o’tish — o’quvchilar turli ijtimoiy rollarda (do’st, mijoz, o’qituvchi, hamkasb va boshqalar) muloqot qilish orqali real hayotiy vaziyatlarga moslashadi.

2. Video materiallardan foydalanish — filmlar, intervyular, reklama roliklari va hujjatli lavhalar o’quvchilarga tilning tabiiy jarayonini va madaniy kontekstini his qilish imkonini beradi.

3. Rolli o’yinlar va sahnalashtirish — muloqotga oid vaziyatlarni jonli tarzda namoyish etish tilni interfaol o’rganishga yordam beradi.

4. Milliy bayramlar va urf-odatlar haqida ma’lumot berish — madaniy asosni mustahkamlab, o’quvchilarda boshqa xalqlarga nisbatan hurmat va qiziqishni oshiradi.

Misol: Rus tilida "Масленица", "Пасха", "День Победы" kabi bayramlar haqida dars o’tkazish orqali o’quvchi nafaqat so’zlarni, balki madaniy muhitni ham o’zlashtiradi.

O’qituvchi til bilan birga madaniyatni yetkazuvchi vositaga aylanadi. Bu yerda metodika juda muhim. Quyidagi metodlarni ko’rib chiqamiz:

-Taqqoslovchi metod – rus va o’zbek madaniyatlarini solishtirish orqali o’quvchida fikrlashni kengaytiradi va yanada yaxshiroq anglashga yordam beradi;

- Integratsiyalashgan darslar – tarix, geografiya yoki adabiyot bilan bog’lab o’tilgan rus tili darslari lingvomadaniy ko’nikmani chuqurlashtiradi;

- Multimedia texnologiyalaridan foydalanish – YouTube, Google, Yandex, rus saytlari materiallari orqali jonli madaniy muhit yaratish.

Dars jarayonida uchraydigan asosiy muammolar:

- O’quvchilarning madaniyatga befarqligi yoki noto’g’ri tushunishi;
- O’qituvchida yetarli lingvomadaniy tayyorgarlikning yo’qligi;
- Darslik va o’quv materiallarining cheklanganligi;
- Vaqt chegaralanganligi sababli madaniy ma’lumotlarga yetarli e’tibor berilmaydi.

Muammolarning yechimlari: amaliy tavsiyalar

1. O’qituvchilar uchun lingvomadaniy malaka oshirish kurslarini tashkil etish;
2. Darsliklarni madaniy komponentlar bilan boyitish;
3. Madaniy mavzular asosida mini-loyihalar o’tkazish;
4. Rus tilidagi audiovizual kontentdan darslarda faol foydalanish;
5. O’quvchilarni madaniy tafakkurga undovchi savollar orqali mustaqil fikrlashga o’rgatish.

Lingvomadaniy yondashuv rus tili ta’limida til va madaniyatni uyg’unlashtirish orqali o‘quvchilarda to‘laqonli kommunikativ ko‘nikmalarni shakllantirishga xizmat qiladi. Bu yondashuv o‘quvchilarni chet tilidagi madaniyatni tushunishga, hurmat qilishga va global tafakkurga ega bo‘lishga yo‘naltiradi. Shuningdek, o‘qituvchi zimmasiga katta mas’uliyat yuklaydi — faqat til emas, balki madaniyatni ham o‘rgatuvchi sifatida o‘zini yangilab borishi kerak. Metodik muammolarni yechish uchun zamonaviy texnologiyalar, metodik vositalar va malaka oshirish dasturlaridan samarali foydalanish zarur.

FOYDALANILGAN ADABIYOTLAR

1. Вежбицкая А. "Язык. Культура. Познание." — М.: Русские словари, 1996.
2. Прохоров Ю.Э., Стернин И.А. "Введение в лингвокультурологию." — Воронеж, 2003.
3. Назарова Л.А. "Методика преподавания русского языка как иностранного." — М.: ГЛОССА, 2001.
4. Zokirova N. "Rus tilini o‘qitishda madaniy yondashuv", Filologiya fanlari, 2020.
5. Ўзбекистон Республикаси Xalq ta’limi vazirligi metodik qo‘llanmalari, 2023.
6. Хализев В.Е. «Современные подходы к преподаванию иностранных языков», Москва, 2021.
7. Хомский Н. «Язык и мышление», Санкт-Петербург, 2019.